

КОЗЛОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури, адвокат, голова Комітету захисту прав адвокатів
та реалізації гарантій адвокатської діяльності
Ради адвокатів Одеської області

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД КРАЇН КОЛИШНЬОГО СРСР

Одним з перших законодавчих актів незалежної України став Закон «Про адвокатуру», прийнятий Верховною Радою 19 грудня 1992 року (на теперішній час втратив чинність), в якому було врегульовано основні питання організації і функціонування адвокатури. Як відомо, характерною особливістю правового статусу адвоката є забезпеченість реально-го здійснення широкого кола наданих йому професійних прав, закріплених в нормах чинного законодавства. Отже, можна стверджувати, що фактичне забезпечення реалізації прав адвоката з надання професійної правничої допомоги досягається, насамперед, створенням необхідних умов у країні, доповнених спеціальними юридичними засобами, особливо місце серед яких займають гарантії діяльності адвокатів. Законодавчі положення стосовно гарантій адвокатської діяльності знайшли своє відображення на новому рівні в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року.

Проведений нами аналіз свідчить, що усі без виключення країни, що колись входили до складу СРСР, неодноразово оновлювали законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність, в тому числі і щодо гарантій адвокатської діяльності. Узагальнюючи законодавство цих країн можна виділити такі загальні для всіх гарантії адвокатської діяльності:

- заборона та втручання в адвокатську діяльність, встановлення гарантій незалежності адвокатів;
- гарантії, спрямовані на збереження адвокатської таємниці (заборона допиту, вимагання відомостей, втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом);
- заборона на втручання у правову позицію адвоката;
- додаткові гарантії захисту адвоката, членів його сім'ї, майна адвоката у зв'язку з його професійною діяльністю;
- встановлення особливостей притягнення адвоката до кримінальної та дисциплінарної відповідальності тощо.

Порівняльний аналіз положень статті 23 чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та положень статті 16 Закону Білорусії «Про адвокатуру та адвокатську діяльність в Республіці Білорусь» від 30 грудня 2011 року № 3334-З, статей 8, 18 Федерального Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність в Російській Федерації» від 31 травня 2002 року № 63-ФЗ, статей 21, 22 Закону Вірменії

«Про адвокатуру» від 13 січня 2005 року № НО-29, статті 23 Закону Таджикистану «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 18 березня 2015 року № 1182, статтей 16, 17 Закону Туркменістану «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 10 травня 2010 року та статтей 9, 35, 37 Закону Республіки Казахстан «Про адвокатську діяльність та юридичну допомогу» від 5 липня 2018 року № 176-VI свідчить, що вітчизняні положення щодо гарантій адвокатської діяльності є чи не найбільш передовими та ґрунтовними.

Наприклад, більшістю законодавчих актів про адвокатуру та адвокатську діяльність вказаних країн відносно відомостей, пов'язаних з наданням особі правничої допомоги встановлюється заборона на допит адвоката, помічника, стажиста саме в якості свідка, натомість у вітчизняному законі міститься загальна норма, що встановлює заборону самої можливості допиту у будь-якій якості, що видається більш вірним та усуває можливість зловживань у цій сфері.

Водночас досить цікавим є положення статті 35 Закону Республіки Казахстан «Про адвокатську діяльність та юридичну допомогу» від 5 липня 2018 року, якою встановлюється така гарантія адвокатської діяльності: «Органи кримінального переслідування, їх посадові особи у випадках, передбачених процесуальним законом, **зобов'язані (виділено нами)** повідомляти адвоката про необхідність його участі в слідчих та інших процесуальних діях в **узгоджений** з адвокатом термін» (частина 7). Видається за доцільне доповнити національне законодавство щодо гарантій адвокатської діяльності аналогічними положеннями.

Заслугове також на увагу й така гарантія адвокатської діяльності, передбачена в законодавстві про адвокатуру Казахстану: «Адвокат при виконанні прийнятого доручення має право використовувати в суді комп'ютери, смартфони та інші технічні засоби, необхідні для здійснення адвокатської діяльності в порядку, встановленому процесуальним законодавством» (частина 9 вказаної статті). Аналогічне положення передбачено пунктом 8 частини 1 статті 20 вітчизняного Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність, проте воно передбачає *право* адвоката на використання відповідних технічних засобів, натомість законодавством Казахстану це розглядається саме як важлива гарантія адвокатської діяльності і такий підхід законодавця слід визнати цілком виправданим та таким, що заслугове на запровадження у вітчизняному законодавстві.

Отже, дослідження законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність країн колишнього СРСР є досить корисним, оскільки дозволяє з'ясувати, чи є національне законодавство з розглядуваних питань прогресивним або ж потребує свого вдосконалення, що особливо актуальним в світлі проведення останнім часом активних законопроектних робіт з вдосконалення законодавства про адвокатуру.

Ключові слова: адвокат, гарантії адвокатської діяльності, незалежність адвокатів.

Ключевые слова: advocate, advocacy guarantees, independence of advocates.

Key words: адвокат, гарантии адвокатской деятельности, независимость адвокатов.